

O'QUVCHI YOSHLARNING MA'NAVYI-AXLOQIY TARBIYASIDA MUSIQA TA'LIMINING TA'SIRI

<https://doi.org/10.5281/zenodo.15399995>

Uzaqov Elyorjon Abdumitalovich

Farg'ona davlat universiteti Magistratura bo'limi talabasi

Annotatsiya

Ushbu maqola o'quvchi-yoshlarning ma'naviy-axloqiy tarbiyasida musiqa ta'limining ta'siri, musiqa yoshlarning axloqiy xulq-atvorini, estetik ta'limni, madaniyatga bo'lgan munosabatini shakllantirishi hamda o'quvchi yoshlarda nafsni tarbiyalash, ixtiyoriylikni, halollikni, insonparvarlikni va umuminsoniy qadriyatlarni shakllantirishda ahamiyatli o'rin haqida ilmiy asosda fikr yuritilgan.

Аннотация

В данной статье речь идет о влиянии музыкального образования на духовно-нравственное воспитание учащихся, формирование нравственного поведения молодежи, эстетическое воспитание, отношение к культуре, а также воспитание важного эго, добровольности, честности у молодежи. место в формировании гуманизма и общечеловеческих ценностей обсуждалось на научной основе.

Annotation

This article is a scientific study of the influence of music education on the spiritual and moral education of students, the formation of music's moral behavior, aesthetic education, attitude to culture, and the significant role of music in educating the soul, voluntariness, honesty, humanity, and universal values in students.

Kalit so'zlari

Musiqa, yoshlar, axloqiy, xulq, estetik, ta'lim, madaniyat, munosabat, shakllantirish, vosita, o'quvchi, yoshlar, nafs, tarbiya, ixtiyoriylik, halollik, fikrlash.

Ключевые слова

Музыка, молодежь, мораль, поведение, эстетика, образование, культура, отношение, образование, инструмент, ученик, молодежь, эго, воспитание, благоразумие, честность, мышление.

Keywords

Music, youth, moral, behavior, aesthetics, education, culture, attitude, formation, tool, student, youth, soul, upbringing, voluntariness, honesty, thinking.

Kirish

O'quvchi yoshlarning ma'naviy-axloqiy tarbiyasida musiqa ta'limining ta'siri haqidagi masala zamonaviy ta'limning muhim jihatlaridan biridir. Buning sababi, musiqa insonning ichki dunyosiga, his-tuyg'ularga, va fikrlash qobiliyatiga ta'sir ko'rsatib, insonning ma'naviy rivojlanishiga hissa qo'shadi. Musiqa yoshlarning axloqiy xulq-atvorini, estetik ta'limni, madaniyatga bo'lgan munosabatini shakllantirishda muhim vosita hisoblanadi. Musiqa ta'limi o'quvchi yoshlarda nafsni tarbiyalash, ixtiyoriylikni, halollikni, insonparvarlikni va umuminsoniy qadriyatlarni shakllantirishda ahamiyatli o'rin o'ynaydi. Ushbu ta'lim orqali yoshlar o'z his-tuyg'ularini ifodalash, boshqalarni tushunish va ularga nisbatan hurmat ko'rsatishni o'rganadilar.[1] Musiqa ta'limi, shuningdek, yoshlarning estetik bilimni kuchaytirish va ularda ijodiy fikrlash ko'nikmalarini rivojlantirish uchun samarali vosita bo'lishi mumkin. Bu maqolada musiqa ta'limi yoshlarning ma'naviy-axloqiy tarbiyasini mustahkamlashdagi ahamiyati, uning psixologiyasi va pedagogikasi, shuningdek, zamonaviy ta'lim tizimida musiqa ta'limining o'рни xususida so'z yuritiladi.

Natija

O'quvchi yoshlarning ma'naviy-axloqiy tarbiyasida musiqa ta'limining ta'siri natijasida bir qator ijobiy o'zgarishlar kuzatilishi mumkin. Bu o'zgarishlar quyidagilarda namoyon bo'ladi:

1. **Estetik va ma'naviy rivojlanish:** Musiqa ta'limi yoshlar bilan ularning estetik dunyoqarashini shakllantirishga yordam beradi. Ushbu ta'lim yoshlarga nafaqat musiqa janrlari va kompozitsiyalarini, balki hayotga bo'lgan umumiy estetik qarashlarni o'rgatadi, ularning ma'naviy qiymatlari va his-tuyg'ularini rivojlantiradi.
2. **His-tuyg'ularni va axloqiy qadriyatlarni tarbiyalash:** Musiqa insonning ichki dunyosiga ta'sir ko'rsatib, yoshlarning nafsini tarbiyalashda muhim rol o'ynaydi. Yoshlar musiqa orqali his-tuyg'ularini aniqlash, boshqalarni tushunish va ularga nisbatan hurmat ko'rsatishni o'rganadilar. Bu, o'ziga xos ma'naviy qadriyatlarni shakllantirishga xizmat qiladi.
3. **Ijodiy va intellektual rivojlanish:** Musiqa ta'limi yoshlar bilan ijodiy fikrlash va muammolarga ijodiy yondashish qobiliyatini rivojlantiradi. Bu ularni hayotdagi turli vaziyatlarga tergovchi, intizomli va mas'uliyatli qarashlarga undaydi.
4. **Axloqiy xulq-atvorning o'zgarishi:** Musiqa yoshlarning axloqiy xulq-atvorini yaxshilashga, ularni halollikka, mas'uliyatga va insonparvarlikka intilishga undaydi. Musiqa orqali yoshlar hamjihatlik, bir-birini tushunish, va hamkorlikka mos keladigan axloqiy yo'nalishlarni ko'proq qadrlashni o'rganadilar.

5. **Jamoaviy va individual rivojlanish:** Musiqa ta'limida jamoaviy ishlash ko'nikmalarini ham rivojlantirish mumkin. Xor jamohatlari, ansambllarda qatnashish yoshlarda umumiy maqsadga erishish uchun hamkorlik qilishni va birgalikda harakat qilishni o'rgatadi.

Shu bilan birga, musiqa ta'limi yoshlarning ma'naviy-axloqiy rivojlanishiga turli omillar orqali ta'sir qiladi, ularning axloqiy qarorlar qabul qilish qobiliyatini va hayotdagi mas'uliyatni anglashni kuchaytirishga yordam beradi.[2] Musiqa ta'limining bu natijalari yoshlarning barqaror, ijodiy, va ma'naviy jihatdan to'laqonli shaxslar bo'lib rivojlanishida muhim omil bo'lib xizmat qiladi.

Adabiyot tahlili va metodologiya

O'quvchi yoshlarning ma'naviy-axloqiy tarbiyasida musiqa ta'limining ahamiyatini o'rganish zamonaviy pedagogika va psixologiyada muhim tadqiqot mavzuidir. Musiqa nafaqat estetik dunyoqarashni rivojlantirish, balki yoshlarning axloqiy, emotsional va ijodiy rivojlanishida ham muhim rol o'ynaydi. Bu bo'yicha yozilgan adabiyotlarga tahlil qilib, musiqa ta'limining yoshlarning ma'naviy va axloqiy rivoji borasida qanday ta'sir ko'rsatishiga e'tibor qaratiladi.

1. Adabiy tahlil. Adabiyotda musiqa ta'limining yoshlar tarbiyasidagi ahamiyatiga oid bir necha muhim ishlarni topish mumkin. Musiqa ta'limining ma'naviy-axloqiy tarbiyadagi roli, asosan, yoshlarning psixologiyasi, tarbiyaviy va estetik rivoji bilan bog'liq muammolarga e'tibor qaratgan tadqiqotlarda ko'rsatiladi.

1.1. Musiqa ta'limi va ma'naviy-axloqiy tarbiya. Bir qator tadqiqotlarda musiqa ta'limi yoshlar o'rtasida axloqiy qadriyatlar va gumanistik prinsiplarni shakllantirishda muhim vosita sifatida ta'riflanadi. Musiqa insonning ichki his-tuyg'ularini ifodalash va boshqalar bilan emotsional aloqa o'rnatishni ta'minlaydi. Bu haqda ilk bor Edvard Chedder va Robert Djonsonning ishlarida so'z boradi. Ular musiqaning yoshlar rivojidagi muhim rolini, ularning axloqiy va estetik munosabatlarini shakllantirishdagi ta'sirini ko'rsatishgan.

1.2. Musiqa va emotsional rivojlanish. Musiqa yoshlarning emotsional holatini tushunish va boshqalarning his-tuyg'ularini sezish qobiliyatini rivojlantiradi. O'zgarishlar va ko'ngildagini ifodalashda musiqa yoshlarga yangi dunyo qarashlarini va axloqiy qadriyatlarni o'rgatishga yordam beradi. Musiqa orqali yoshlar nafaqat o'z his-tuyg'ularini anglash, balki butun jamiyatga, uning qiymatlariga bo'lgan hurmatni ham rivojlantirishadi.

1.3. Musiqa ta'limining ijodiy rivojlanishga ta'siri. Musiqa ta'limi yoshlarning ijodiy fikrlashini rivojlantirish, ularda estetik va axloqiy baxo berish qobiliyatlarini shakllantirish uchun katta imkoniyatlar yaratadi. Ushbu yo'nalishda Piter Gorovis (1998)ning "Musiqa va ma'naviyat" kitobida yoshlar musiqa orqali

o'zlarining ichki dunyosi, xulq-atvorini shakllantirishini yoritgan. Uning ta'kidlashicha, musiqa ta'limi yoshlarning ijodiy qobiliyatlarini shakllantirish bilan birga, ularda axloqiy va ijtimoiy mas'uliyat hissini ham rivojlantiradi.

2. Metodologiya. Musiqa ta'limining yoshlarning ma'naviy-axloqiy tarbiyasiga ta'sirini o'rganish uchun turli tadqiqot metodlaridan foydalanish mumkin. Ushbu tadqiqotlar yoshlarning psixologik, ijtimoiy va pedagogik jihatdan rivojlanishini hisobga oladi.

2.1. Eksperimental tadqiqot. Musiqa ta'limining yoshlarning ma'naviy va axloqiy rivojiga ta'sirini tadqiq qilishda eksperimental metodlar samarali bo'lishi mumkin. Masalan, musiqa ta'limini olayotgan o'quvchilarni bevosita tasavvur qilib, ularning axloqiy qarorlarini, ijodiy qobiliyatlarini, va boshqalar bilan munosabatlarini o'rganish mumkin. Eksperimental tadqiqotlar yoshlar bilan musiqa ta'limini kuzatish va ularning axloqiy qiymatlari, tartib-qoidalariga nisbatan munosabatlarini tahlil qilish imkonini beradi.

2.2. Intervyu va anketa tadqiqotlari. Yoshlarning musiqa ta'limi va ma'naviy-axloqiy rivoji borasida ulardan intervyu yoki anketa orqali fikrlar olish mumkin. Bu usul orqali o'quvchilarning musiqa ta'limidan qanday ta'sir olganligi, u bilan bog'liq his-tuyg'ular va axloqiy qadriyatlar haqida ma'lumot olish mumkin.

2.3. Ko'rsatkichlar va testlar. Musiqa ta'limidan olgan taassurotlar va axloqiy-estetik rivojlanish darajasini baholash uchun turli ko'rsatkichlar va testlardan foydalanish mumkin. Axloqiy savodxonlik, estetik his-tuyg'ularni va ijodiy fikrlashni o'lchash uchun maxsus testlar va so'rovlar o'tkazish talab etiladi. Bu metod yoshlar bilan musiqa ta'limi natijalari orasidagi munosabatni aniqlashda samarali bo'ladi.[3]

3. Xulosa. Adabiyot tahlili va metodologiya asosida musiqa ta'limining yoshlarning ma'naviy-axloqiy tarbiyasiga katta ta'sir ko'rsatishi aniqlandi. Musiqa yoshlarning estetik dunyoqarashini, emotsional holatini va axloqiy qiymatlarini shakllantirishga yordam beradi. Ushbu yo'nalishdagi tadqiqotlar, musiqa ta'limi va axloqiy-estetik rivojlanish o'rtasidagi o'zaro aloqani tushunishga xizmat qiladi va ta'lim tizimida musiqa ta'limini joriy qilishga qaratilgan tadqiqotlarning muhimligini namoyon etadi. Shu bilan birga, musiqa ta'limining yoshlar ma'naviyatini shakllantirishdagi ta'sirini aniqlash uchun qo'shilgan metodologik yondashuvlar va tadqiqot usullari uning samaradorligini oshirishga xizmat qiladi.

4. Muhokama. O'quvchi yoshlarning ma'naviy-axloqiy tarbiyasida musiqa ta'limining ta'siri haqidagi tadqiqotlar va tahlillar, shubhasiz, ta'limning muhim jihatlaridan birini tashkil etadi. Musiqa nafaqat yoshlarning estetik rivojlanishiga yordam beradi, balki ularning axloqiy, ijtimoiy va emotsional jihatdan ham shakllanishini ta'minlaydi. Ushbu kontekstda, musiqa ta'limi yoshlar o'rtasida

ijodiy fikrlash, ijtimoiy munosabatlar va ma'naviy qadriyatlarni shakllantirishda muhim o'rin o'ynaydi.

4.1. Musiqa ta'limi va ma'naviy-axloqiy rivoj. Musiqa ta'limining ma'naviy-axloqiy rivojga ta'sirini muhokama qilar ekanmiz, u yoshlar orasida axloqiy qadriyatlarni shakllantirishga va ularni umuminsoniy qiymatlarga hurmat ko'rsatishga xizmat qiladi. Musiqa, aslida, yoshlarning ichki dunyosiga, ularning his-tuyg'ularini, tanlovlarini ifodalashga ko'maklashadi. Musiqa orqali, xususan, yoshlar nafaqat estetik dunyoqarashni, balki axloqiy jihatdan mas'uliyatli va halol qarorlar qabul qilish qobiliyatini ham rivojlantiradi. Musiqa ta'limining axloqiy-estetik ta'siri yoshlarda gumanistik prinsiplarni shakllantirishga, ularda insonparvarlik va ijtimoiy hurmatni rivojlantirishga yordam beradi. Musiqa, odamlar o'rtasidagi emotsional aloqani kuchaytirish va hurmatni mustahkamlash orqali yoshlarning axloqiy tarbiyasini mustahkamlaydi. Musiqa ta'limining yoshlarda axloqiy vaziyatlarga nisbatan moslashuvini va inson huquqlariga, adolatga bo'lgan hissini rivojlantirishdagi ahamiyati nihoyatda katta.

4.2. Musiqa ta'limining ijtimoiy va emotsional ta'siri. Musiqa ta'limining yoshlarning ijtimoiy rivoji va emotsional holatlariga bo'lgan ta'siri ayni qiymatli va alohida ahamiyatga ega. Musiqa yoshlarda emotsional turmush tarzi, boshqalarning his-tuyg'ularini tushunish, va o'zgarishlarga intiluvchanlikni rivojlantiradi. Musiqa orqali yoshlar o'zgarishlarni, shubhalarni va xafa bo'lishni, shuningdek, boshqalarning og'ir holatlariga nisbatan e'tiborli va hamdard bo'lishni o'rganadilar. Shu bilan birga, musiqa o'quvchilarga ijtimoiy munosabatlar va bir-biriga nisbatan hurmatni o'rgatadi.[4] Musiqa yoshlarning muloqot ko'nikmalarini, jamoaviy ishlash va hamjihatlikni rivojlantirishga imkon beradi. Masalan, xor yoki ansambllarda ishtirok qilish yoshlarni birgalikda ishlash, o'zaro va ijtimoiy munosabatlarni tahlil qilishga o'rgatadi. Bu jamiyatdagi ijtimoiy ahamiyatga ega bo'lgan muhitda insonlar o'rtasidagi o'zaro hurmatni, hamjihatlikni ta'minlashga xizmat qiladi.

4.3. Ijodiy va axloqiy rivojlanish. Musiqa ta'limi yoshlarning ijodiy fikrlashini va estetik baholash qobiliyatlarini shakllantirishda muhim ahamiyatga ega. Musiqa yoshlarda nafaqat estetik xulosa chiqarish, balki ijodiy qarorlar qabul qilish va ularga rioya qilish qobiliyatlarini rivojlantiradi. Musiqa ta'limi yoshlarga aniqlashtirilgan prinsiplar, ya'ni axloqiy etika, etik xulq-atvor va ijtimoiy huquqlarni qadrlashni o'rgatadi. Musiqa orqali yoshlar ijodiy jarayonda ishtirok etadilar, o'zlarini erkin izhor qiladilar va jamiyatga nisbatan ijobiy munosabatda bo'lishni o'rganadilar. Ular, shubhasiz, bu orqali ijodiy fikrlashni o'rganadilar va o'z ma'naviy qadriyatlarini har tomonlama yaxshilashga intilgan holda rivojlanadilar.

4.4. Metodologiya va tadqiqot usullarining ahamiyati. Musiqa ta'limining yoshlarning ma'naviy-axloqiy tarbiyasiga ta'sirini aniqlash uchun tadqiqot usullari va metodologiyaning dolzarb ahamiyati mavjud. Eksperimental tadqiqotlar yoshlar bilan musiqa ta'limini o'tkazish jarayonida ushbu jarayonning axloqiy, ijtimoiy va estetik rivojga bo'lgan ta'sirini to'laqonli tekshirish imkonini beradi. Shuningdek, intervyular va anketa tadqiqotlari orqali o'quvchilarning musiqa ta'limi va uning yoshlarning ma'naviy va axloqiy rivoji bo'yicha o'rganilgan fikrlari, ularning taassurotlari va ma'naviy qadriyatlarga bo'lgan munosabatlari haqida aniq ma'lumot olish mumkin. Bu usullar yoshlarning xulq-atvorlarini aniqlashda va musiqa ta'limining ta'sirini baholashda samarali bo'ladi.

4.5. Musiqa ta'limining ijtimoiy va madaniy jihatlari. Musiqa ta'limi yoshlar va jamiyat uchun bir vaqtning o'zida ijtimoiy va madaniy ahamiyatga ega. Musiqa yoshlarning individual o'zgarishlariga xizmat qilish bilan birga, ularning jamiyatga oid umumiy tushunchalarini, qiymatlarini va madaniy huquqlarini tushunishga yordam beradi.[6] Musiqa, hududiy va ijtimoiy xilafiyatlarning barham topishida ham muhim o'rin o'ynaydi, chunki u turli xalqlarning madaniyatlarini va tafakkurlarini hurmat qilishga, hamjihatlik va o'zaro tushunishga da'vat etadi.

5. Xulosa

O'quvchi yoshlarning ma'naviy-axloqiy tarbiyasida musiqa ta'limining ta'siri haqidagi muhokama, musiqa ta'limi yoshlarning axloqiy qadriyatlarini shakllantirish, ijtimoiy va emotsional rivojlanishini ta'minlashda muhim vosita ekanini yana bir bor tasdiqlaydi.[8] Musiqa, o'quvchilarga nafaqat estetik dunyoqarashni, balki axloqiy va ijtimoiy mas'uliyatni ham o'rgatish orqali ularning shaxs sifatida rivojlanishida hal qiluvchi omildir. Ushbu tadqiqotlar shuningdek, musiqa ta'limining yoshlar ma'naviyatiga taassurotlari va ta'sirini kuzatishda yangi tadqiqot usullari va metodologik yondashuvlar zarurligini ko'rsatadi. Musiqa ta'limidining yoshlar uchun axloqiy va estetik rivojlanishdagi ahamiyati, jamiyatga munosabatni o'zgartirishda muhim o'rin tutadi.

FOYDALANILGAN ADABIYOTLAR:

1. **Rahmonov U.** The role national music in the development of aesthetic aestyetic competence of educators in prechool orgucational organizations through music educa tion // America journalc Open Acces. Peer Reviewed Journals. American journal of Research in Humanites and Social Sciencec. ISSN (E): 2832-8019 Volume 17, Oct, 2023.

2. **Rahmonov U.** Pedagogical and psychological features of music education in children's education // We are congratulating you for the successtully published

your research submission titled in journal "Ethiopian International journal of Multidisciplinary Research" Volume 10, Issue 12. SJIF 2019: 4.702 2020: 4.737 2021: 5.071 2022: 4.919 2023: 6.980 18.12.2023.

3. Rahmonov U. Musiqa ta'limi orqali maktabgacha ta'lim tashkilotlarida bolalarning estetik kompetentligini rivojlantirishda milliy musiqa ohanglarni bolqa tarbiyasidagi o'rni. Oriental art and culture scientific-methodical journal published in volume 4 issue 5, october 2023 issn 2181-063x. scientific-methodical journal.

4. U.K. Rahmonov. Oriental art and culture scientific-methodical journal published in volume. Musiqa ta'limi orqali maktabgacha ta'lim tashkilotlarida bolalarning estetik kompetentligini rivojlantirishda milliy musiqa ohanglarni bolqa tarbiyasidagi o'rni. 4 issue 5, october 2023 issn 2181-063x.

5. Rahmonov U. The role of culture and in preserving and enriching our spirituality // We are congratulating you for the successfully published your research submission titled in journal "Ethiopian International journal of Multidisciplinary Research" Volume 11, Issue 02. **Fev-2024** SJIF 2019: 4.702 2020: 4.737 2021: 5.071 2022: 4.919 2023: 6.980

asosda madaniyatini yuksaltirish. Volume 6, Issue 1, 2024. Data.14.06.2024/

6. Rahmonov U.K. Musiqa ta'limi orqali yoshlarni milliy ruhda tarbiyalashda integratsion asosida madaniyatini yuksaltirish. Farg'ona 2024 yil 575-578 betlar.

7. Rahmonov U.K. Musiqa fan o'qituvchilarini tayyorlashda ularning kasbiy kompetentligini takomillashtirishda innovatsion va integratsion yondoshuvni ahamiyati. Shaxrisabz. 2024 yil 5-oktyabr.

8. Rahmonov U.K. Musiqa ta'limini o'qitishda pedagogik-psixologik xususiyatlar. 26-33 betlar. Qo'qon. 2024 yil 19-oktyabr.

9. Rahmonov U.K. "Musiqa ta'limi yo'nalishida "Musiqa o'qitish metodika" fanining ta'limda tutgan o'rni". Farg'ona. 2024 yil 25-oktyabr.

10. Rahmonov U.K. "O'zbek xalq musiqa ijodining rivojlanishida mavsumiy marosim qo'shiqlarining ijtimoiy hayoida tutgan o'rni". ISSN. 978-9910-659-39-3. 2024 yili 5-noyabr. 255-260 betlar. Qo'qon shahar.